

3

МАРТ

1969

КЫРГЫЗСТАН АЯЛДАРЫ

андай адам искусствого кайдигер, ага умтулбаган, аны кабыл ала албаган, такыр түшүнбөгөн, духовный керектөөсү жарды, сунсак турмушта жашаган адам болуп калат. Маселен, кээ бирөө өзүн маданияттуу деп эсептесе да, баары бир, көркөм адабиятты окубайт, музыкалык чыгармаларды сүйүп, анын маанисине түшүнүшпөйт, аларга кызыкпайт. Дем алуу күндөрүндө музыкалык чыгармаларды угуп, кино, театрларга баруунун ордуна үйдө ыракаттанып олтурууну түзүк деп эсептешет. Анткени, мындай адамдардын искусствого болгон кызыгуусу, умтулуусу, аны кабыл алып ыракаттанып өзүнүн турмушун байыта билген сезими кичинесинен тарбияланбай калган.

Демек, кичинесинен эле тийиштүү даражада искусствону сүйүү адамдын кабыл алууга болгон асыл сезими тарбиялоо, келечекте ал адамдын бактылуу болуусун камсыз кылат жана андай адам өзүнүн духовный жашоосу жагынан тийиштүү тарбия албай калган адамдан алда канча жогору турат. Ушундай тарбияланууга жетишүү үчүн ар бир үй-бүлө балага тийиштүү шарт түзүп тарбиялаш керек. Биринчиден, баланын ата-энеси өзүлөрү искусствону сүйүп, аны баалай билүүлөрү керек (азыркы ата-энелердин көпчүлүгүнүн орто же жогорку билими

бар). Эгерде аларда мындай сапат жок болсо, атайын мектептен тышкары, балдар мекемелери жана башка мектептер аркылуу балдарды музыканы үйрөнүүгө окутуу керек (айрым музыкалык аспаптарда ойноого), жок дегенде мектептеги кружокторго катыштыруу керек. Мындай музыкалык мектепке катышкан балдардын баары эле келечекте музыкант, пианист, кыякчы, ж. б. болуп чыгат деген түшүнүк туура эмес. Бирок, мындай мектепке берип окутуу менен баланын керт башынын келечекте ар тараптан өсүшүнө чоң өбөлгө түзөсүңөр, анын келечек бактысын камсыз кыласыңар, ал келечекте бакты-таалайлуу, маданияттуу адам болот.

Музыкадан тышкары, балдардын көркөм адабиятка болгон кызыгуусун өстүрүү керек, ал үчүн балдардын жашына ылайык айрым китептерди окуп берип, бара-бара системалуу түрдө балдар китепканасынан китеп алууга болгон умтулуусун, керектөөсүн тарбиялаш зарыл. Жакшы китептер баланын күндөлүк духовный керектөөсү болгондой сапатка тарбиялап жеткириш керек. Буга жетишүү үчүн дагы эле ар бир ата-эне китепти, көркөм адабиятты сүйгөн, көп окуган адамдар болушу керек. Анткени, бул жагынан ата-эненин өрнөгү баланы көркөм адабиятты ар дайым өзү талап кылып

каалап окууга тарбиялык таасирин тийгизет.

Ал эми айрыкча адабий чыгармачылыкка, музыкага таланты бар балдарды окутуп шыгын өстүрүү ата-энеден өзгөчө мамилени, көңүл бурууну талап кылат. Баланын бул багыттагы таланты байкалбай калбоосу керек.

Ошондой эле баланы эстетикалык жактан тарбиялоодо сүрөт галереясына, искусство музейлерине ж. б. жайларга алып барып элдик художниктердин, улуттук искусствонун продукциялары менен тааныштырып, алар жөнүндө түшүнүк берип, бул багыттагы кабыл алуусун, сезимин өстүрүү да зарыл.

Эстетикалык тарбия берүүнүн мындан башка да жолдору көп. Андай тарбия берүү үчүн ата-энелер өзүлөрүнүн бул жактан сезими жогорулатып, аны баалап түшүнө билүү менен бул асыл сезимге тарбиялаш үчүн өз алдына атайын максат коюп, балдарды үй-бүлөдөн тартып эле эстетикалык жактан тарбиялап өстүрүү, балдарды жалпы эле тарбиялоо ишинде өтө маанилүү орунду ээлейт.

Ш. Д. ЖАНУЗАКОВ,

Кыргызстан кыз-келиндер педагогикалык институтунун педагогика жана психология кафедрасынын башчысы, педагогика илимдеринин кандидаты.

э к р а н • э к р а н • э к р а н • э к р а н • э к р а н •

«Караш-Караш окуясы»

«Кыргызфильм» менен «Казакфильм» студиясы биргелешип казак адабиятынын классиги Мухтар Ауэзовдун «Ашууда атылган ок» аттуу повести боюн-

ча «Караш-Караш окуясы» аттуу көркөм фильм тартып чыгарды.

Фильмди көрүүчүлөр казак жана кыргыз элинин өткөндөгү азаптуу турмушун, тар жол, тайгак кечүүдөгү калтылдап турган тагдырын дагы бир жолу көз алдыларына элестетип, эске түшүрөт. Жети-Суу өрөөнүнүн бир капталынан орун алган Кичи-Караш, Чоң-Караш деген эки ашуу бар. Мына ушул ашуулардын тегерегиндеги болгон окуялар певестте кандай көрсөтүлсө, фильмде да так ошондой болуп көрсөтүлгөн.

«Караш-Караш окуясы» биз жашаган кылымдын башталган учуру. Биринчи орус революциясы болуп, эзилген элдердин тап сезими көтөрүлө баштаган мезгил. Өткөн тарых бүгүнкү күндүн көз карашы менен чечилиши режиссердун негизги максаты болгон.

Фильмдеги каармандардын образдары устаттык менен көрсөтүлгөн, замандын духу, элдин үрп-адаттары чындык менен берилген. Фильмдеги башкы каарман болгон Бактыгулдун ролун жаш художник Сүймөнкул Чокморов аткарат. Анын каарманы көрүүчүнү ишендирип, өзүнө тартып, тагдырына жан ачып, эмне болор экен деп дайыма күттүрөт. Фильмдеги дагы бир башкы ролду Советбек Жумадылов аткарган. Анын

□ Кыргыз ССРнин эл артисткасы Баккен Кыдыкеева (биринчи катардын оргодогусу) «Караш-Караш окуясы» фильминде Калишанын ролунда.

Кыргызстан аялдары

БОЮНДА БАР АЯЛДАР ЭМНЕЛЕРДИ БИЛҮҮГӨ ТИЙИШ?

Эне болуу эң зор кубаныч, күчтүү кубат, зор бакыт. Ошондуктан боюнда бар аялдар, боюна болору менен акушеркага жана врачка барып көрүнүшү менен бирге ден соолугун ар дайым текшертип туруулары зарыл.

Ден соолугу начар кээ бир аялдарга төрөөгө болбойт. Мисалы, жүрөк, өпкө, бөйрөк, боор жана нерв системасынын оорусу болсо убактылуу, айыкканча төрөш керек эмес. Боюнда бар мындай аялдар өзүнүн оорулуу экенин, өмүрүнө зыян болорун билбейт. Эгерде өз убагыда врачка ке-

рүнүп жүрсө, боюна болтурбай коюуга кеңеш берет жана боюнан алдырып салууга же болбосо клиникага дарыланууга жиберет.

Бойго бүткөн мезгилден баштап аялдардын организминде өзгөрүштөр болот. Айрыкча тери, өпкө, жүрөк, бөйрөк, боор, ичегилердин жумушу күчөйт. Ошондуктан аял боюна бүткөндөн тартып канын, сийдигин анализ жасатып турушу зарыл. Сийдиктин анализи аркылуу бөйрөктүн оорусу белгилүү болот, кандын анализи боюнча оорусунун бардыгын же жоктугун

жана канынын аздыгын билүүгө болот.

Айрым учурларда аялдар врачка баргандан зеригишет же болбосо чыгынбайт. Ошентип жүрүп дартка чалдыгышы мүмкүн. Жакында биздин № 2 акушерства-гинекология клиникасына 28 жаштагы аял оор абалда келди, 8 айлык боюнда бар экен. Врачка такыр көрүнбөптүр, бөйрөк оорусу күчөп, бүт денеси шишип, канынын басымы абдан жогорулап кеткен, энтигип араң дем алат. Кылдаттык менен дарылоонун, диетанын жана тынчтыктын

жардамы менен аял жана баласы аман калды. Экинчи бир аял врачка көрүнбөй жүрүп декреттик отпусмага чыккандан кийин суусу көбөйүп кетиптир, бизче суу эгиз деп коёт эмеспи. Мына ушунун таасиринен биринчиден, баласы айына жетпей ара төрөлдү, экинчиден, каканагы жарылганда жети литр суу кетти, үчүнчүдөн, жатыны абдан чоюлуп калган, жыйрылбай кан көп кете берди. Колдонгон бардык аракетке карабастан, кан токтобой койгондо операция жасап жатынын алып салууга туура келди. Төрт литр кан куюп жана эки литр канды алмаштырчуу суюктуктарды куюп аялды баласы менен соо сактап калдык.

Боюнда бар аялдар ичкилик ичсе биринчиден боюнан түшүп калат, экинчиден баланын нерв системасына зыян келтирип кем акыл, психика жагынан начар балдар төрөлөт.

Иштеп жүргөн аялдар боюндагысы 20 жума болгондо түнкү дежурстводон жана оор жумуштан бошотулат. Боюн-

э к р а н • э к р а н • э к р а н • э к р а н • э к р а н •

Жарасбайы өтө митаам, кекчил, алдамчы, өзүнүн кызыкчылыгы үчүн аракеттенген киши катарында түзүлгөн.

Жарасбай болуштун байбичеси Кадишанын ролун Кыргыз ССРинин эл артисткасы Бакен Кыдыкеева аткарат. Анын ролу өтө татаал, аялдардын эч нерсеге укугу жок экенин, болуштун аялы болуп туруп ага бир сөзү да өтпөгөндүгүнө арман кылат.

Фильмде Сарсендин ролун ойногон СССРдин эл артисти Муратбек Рыскуловдун аткаруучулук чеберчилиги көрүүчүлөргө бир кыйла жакшы таасир калтырат. Фильмде массалык эпизоддор өтө көп. Ал эпизоддор өткөн замандагы турмушту көз алдыга тизип көрсөтөт.

«Караш-Караш окуясы» жаш режиссер Болот Шамшиевдин чоң кинематографияга койгон биринчи кадамы. Ал бир жагынан сценарийдин автору, экинчи жагынан фильмдин башкы режиссеру болуу менен, анын өткөндөгү окуянын маңызына жете түшүнгөндүгү, элдин салтын, үрп-адатын үйрөнө билгендиги фильмдеги далай кыйын көрүнүштөрдү жай-жайына коюуга оң таасир тийгизген. Фильмдин премьерасы Москвада СССРдин кинематографисттер Союзунун алтынчы пленуму иштеп жаткан күндөрдүн биринде көрсөтү-

□ Сүймөнкүл Чокморов Бактыгулдин ролунда.

К. М. ГРЯЗНОВдун фотолору.

луп, өткөн жылдын киноленталарынын мыктыларынын бири деп бааланды.

Фильмдин башкы оператору М. Туратбеков, башкы художниги А. Мараков.

